

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

PIRRE NAKOLA

Opas tukiviidakkoon

Omaohjaaja nuoren mielenterveyskuntoutujan tukena sosiaalietuuksien viidakossa

SOSIAALIALAN TUTKINTO-OHJELMA
2023

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Nakola, Pirre: Opas tukiviidakoon – Omaohjaaja nuoren mielenterveyskuntoutujan tukena sosiaalietuuksien viidakossa

Opinnäytetyö, AMK

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Marraskuu 2023

Sivumäärä: 40

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Opinnäytteessä tuotettiin opas omaohjaajien avuksi nuoren mielenterveyskuntoutujan tukemiseen sosiaalietuuksien hakemisessa ja toimeentulon turvaamisessa.

Opinnäytetyöni toimeksiantajana toimi Attendo Mi-Hoiva Oy:n Rauman Aalto. Yksikkö on nuorille mielenterveyskuntoutujille tarkoitettu ympärivuorokautisen palveluasumisen yksikkö. Yksikön asukkailla on eriasteisia mielenterveydenhäiriöitä, joiden vuoksi he tarvitsevat jatkuvaa hoivaa ja huolenpitoa. Jokaisella asukkaalla on omaohjaaja, joka tukee nuorta arjen toiminnoissa ja mm. taloudellisen tilanteen turvaamisessa.

Keskeisiä käsitteitä opinnäytetyössä ovat mielenterveys, mielenterveydenhäiriöt, mielenterveyskuntoutuja, ympärivuorokautinen palveluasuminen, omaohjaaja ja sosiaaliturva. Näistä käsitteistä luotiin viitekehys, jonka pohjalta opinnäytetyötä lähdettiin tuottamaan.

Oppaassa keskityttiin työkyvyttömyyteen, työttömyyteen, asumiseen, lisääntyneeseen avun ja ohjauksen tarpeeseen sekä toimeentuloon liittyviin etuuksiin, niiden perusteisiin, hakemiseen, tarvittaviin liitteisiin ja käsittelyaikoihin. Opas kehitettiin Attendo Rauman Aallon työntekijöiden toiveiden mukaisesti.

Oppaasta tehtiin lyhyt, yhtenäisesti ryhmitelty, johdonmukainen ja visuaalinen. Opas toteutettiin Canva-ohjelmistolla. Opas toimitettiin Attendo Rauman Aaltoon tulostettuna sekä ladattiin PDF-versiona heidän tietojärjestelmäänsä, jolloin se on kaikkien työntekijöiden käytettävissä.

Ensisijaisesti opinnäytetyöstä hyötyivät työntekijät, joiden työtä opas helpottaa ja tukee. Toissijaisesti oppaasta hyötyivät yksikön asukkaat, koska oppaan avulla omaohjaaja pystyy paremmin ohjaamaan asiakasta oikeiden etuuksien hakuun.

Avainsanat: mielenterveyshäiriö, mielenterveyskuntoutujat, sosiaalietuudet, sosiaaliturva, toimeentulo

ABSTRACT

Nakola, Pirre: Guide to the support jungle - A personal counsellor supporting young mental health rehabilitees in the jungle of social benefits

Bachelor's thesis

Degree program in social services

November 2023

Number of pages: 40

The thesis was conducted as a functional thesis. The thesis produced a guide to help self-advocates support young people with mental health problems in applying for social benefits and securing their income.

Rauman Aalto of Attendo Mi-Hoiva Oy commissioned my thesis. Attendo Rauman Aalto is a 24-hour service housing unit for young people with mental health problems. The residents of the unit have different degrees of mental health disorders, which is why they need constant care and attention. Each resident has a personal tutor who supports the young person in everyday activities, including helping them to secure their financial situation.

The key concepts used in the thesis are mental health, mental disorders, mental health patients, 24-hour service housing, personal tutor, and social security. These concepts were used to create a framework from which the thesis was produced.

The guide focused on disability, unemployment, housing, increased need for help and guidance, and income-related benefits, their grounds, how to apply, the necessary annexes and processing times. The guide was developed according to the wishes of the employees of Attendo Rauman Aalto.

The guide was made short, coherently grouped, consistent and visual. The guide was implemented using Canva software. The guide was delivered to Attendo Rauman Aalto as a printed version and downloaded as a PDF version to their information system, making it available to all employees.

The primary beneficiaries of the thesis were the employees, whose work was facilitated and supported by the guide. Secondly, the residents of the unit benefited from the guide, as the guide enables the self-advocate to better guide the client in applying for the right benefits.

Keywords: mental disorder, people with mental disorders, social benefits, social security, income

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS	7
3 KESKEISET KÄSITTEET.....	8
4 MIELENTERVEYS JA SEN HÄIRIÖT	9
4.1 Masennus.....	10
4.2 Psykoosi ja skitsofrenia	11
4.3 Dissosiaatiohäiriö	11
4.4 Persoonallisuushäiriöt	12
5 MIELENTERVEYSKUNTOUTUJA JA -KUNTOUTUS	13
6 YMPÄRIVUOROKAUTINEN PALVELUASUMINEN	14
6.1 Attendo Rauman Aalto	15
6.2 Omaohjaaja	15
7 SOSIAALITURVA	16
7.1 Työkyvyttömyys.....	18
7.2 Työttömyys	19
7.3 Lisääntynyt ohjauksen ja avun tarve	20
7.4 Asuminen	21
7.5 Toimeentulo.....	21
8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA TUOTOS	23
8.1 Luotettavuus ja eettisyys	24
8.2 Oppaan suunnittelu	25
8.3 Oppaan toteutus	25
8.4 Oppaan käyttöönotto ja palaute.....	26
9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	27
LÄHTEET	28
LIITE 1: OPAS TUKIVIIDAKKOON	32

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe nousi esille työskennellessäni syksyllä 2022 Attendo Rauman Aallossa. Yksikkö tarjoaa ympärivuorokautista palveluasumista nuorille mielenterveyskuntoutujille. Yksikköön saapuessa nuoren elämä voi olla hyvin-kin kaoottisessa tilanteessa; sairastuminen on saattanut johtaa kuukausien sairaalahoitoon, toimintakyky on laskenut kaikilla osa-alueilla ja heillä itselläänkään ei välttämättä ole tietoa, että onko sairaslomalla, kuntoutustuella tai saako mitään etuuksia ylipäättään. Silloin nimetty omaohjaaja lähtee nuoren kanssa selvittämään tilannetta ja välillä se vaatii useita yhteydenottoja eri tahoille; läheiset, nuoren oma tai sairaalan sosiaalityöntekijä, Kela ja edunvalvonta. Koska yksikössä ei työskentele sosionomia, on omaohjaajien tehtävänä asiakkaan taloudellisen tilanteen varmistaminen ja esim. tukien hakemisessa avustaminen.

Tein sopimuksen toiminnallisesta opinnäytetyöstä Attendo Mi-Hoiva Oy:n kanssa. Attendo Rauman Aalto on Attendo Mi-Hoiva Oy:n asumispalveluiden yksikkö. Työyhteisö toivoi opasta, josta löytyisi helposti erilaiset tukilajit, niiden hakeminen, tarvittavat liitteet ja käsittelyajat. Toiveena oli myös omaohjaajille tarkistuslista, jossa olisi kaikki olennainen tehtävä/tarkistettava uuden asukkaan saapuessa. Opinnäytetyön toteutusvaiheen aikana Attendo Oy tuotti Uuden asukkaan -kansiot, joissa on määritelty kaikki ne tehtävät, jotka uuden asukkaan kanssa tehdään. Tarkistuslista jäi siis pois opinnäytetyön toiminnallisesta osuudesta opinnäytetyön sopimuksen teon jälkeen.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

Toiminnallisen opinnäytetyön toteutusmuodon valintaan vaikuttavat sekä opinnäytetyöntekijän, toimeksiantajan että oppilaitoksen tavoitteet. Toimeksiantajan osalta vaikuttavat tavoitteet toiminnan kehittämisen kohteesta, oppilaitoksen tavoitteet opinnäytetyön kokonaisuudelle ja opinnäytetyöntekijän henkilökohtaiset tavoitteet asiantuntijuuden syventämiselle. Lopullisen tuotoksen tarkoitus, tavoitteet ja toteutustapa sovitaan yhdessä neuvottelemalla. (Kostamo ym., 2022, s. 9–10.)

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää omaohjaajien valmiuksia asiakkaiden toimeentulon turvaamisessa. Omana tavoitteenani oli vahvistaa ammattitaitoani sosiaaliturva-asioissa sekä oppaiden ja ohjeistuksien laadinnassa. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tuottaa opas omaohjaajien avuksi, kun tuetaan asiakasta sosiaalietuuksien hakemisessa ja toimeentulon turvaamisessa.

Opinnäytetyön tehtävät:

1. Miten määritellään mielenterveys ja sen häiriöt?
2. Mitä kuuluu omaohjaajan tehtäviin?
3. Mitä sosiaalietuuksia Suomessa on saatavilla nuorille mielenterveyskuntoutujille taloudellisen tilanteen turvaamiseksi?
4. Mitä sosiaalietuuksien hakeminen edellyttää?
5. Millainen opas auttaa omaohjaajaa työssään nuorten taloudellisen tilanteen turvaamisessa?

Opinnäytetyöni rajasin koskemaan nuorten mielenterveyskuntoutujien yhteisöllisen palveluasumisen asiakkaiden sosiaalietuuksia. Ensisijaisena hyödynsaajana ovat yksikössä työskentelevät henkilöt, koska opas tulee suoraan heidän käyttöönsä. Toissijaisena hyödynsaajana ovat yksikön asukkaat, kun opaan avulla omaohjaaja pystyy paremmin tukemaan heitä taloudellisen tilanteen turvaamisessa.

Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa keskitytään erilaisiin sosiaalietuuksiin, niiden edellytyksiin ja hakuprosessiin. Opinnäytetyön tuotos julkaistaan sekä paperisena tulosteena että sähköisenä, koska joillekin ohjaajille paperisen version käyttö on helpompaa kuin sähköinen versio. Sähköisessä versiossa on helpompaa käyttää suoria linkkejä mm. hakemuslomakkeisiin ja käytettyihin lähteisiin, joista löytyy laajemmin tietoa asiasta.

3 KESKEISET KÄSITTEET

Toiminnallisen opinnäytetyön teossa tiedonhaku ja tietoperustan suunnittelu on tärkeässä osassa. Tietoperustan kirjoittaminen ei ole vain aiemmin kirjoitetun tiedon referointia, vaan myös oppimista, reflektointia ja oman ajattelun näkyväksi tekemistä. (Kostamo ym., 2022.) Opinnäytetyön suunnitelmaa laatiesani aloitin tiedonhaun määrittelemällä opinnäytetyön keskeisimmät käsitteet. Keskeisiä käsitteitä opinnäytetyössäni ovat mielenterveys, mielenterveyden häiriöt, mielenterveyskuntoutuja, ympärivuorokautinen palveluasuminen, oma-ohjaaja ja sosiaaliturva.

YSO-sanasto (yleinen suomalainen ontologia) on Kansalliskirjaston julkaisema kolmikielinen, pääasiassa yleiskäsitteistä koostuva hierarkkinen ontologia. Sanasto on rakennettu suomalaisen käsitteistön ja sisällönkuvailutarpeiden pohjalta. Hierarkkisten yläkäsite-alakäsite-suhteiden lisäksi siinä on käytössä osa-kokonaisuussuhteita ja assosiatiivisia suhteita. (Kansalliskirjasto ym., n.d.) YSO-sanastoa apuna käyttäen muodostin erilaisia hakusanoja. Suomenkielisiä hakusanoja olivat mielenterveys, mielenterveyshäiriö, kuntoutujat, mielenterveyskuntoutujat, sosiaalietuudet, toimeentulo, ohjaus, sosiaaliturva, hoitosuhde ja sosiaalinen tuki. Englannin kielisinä hakusanoina olivat mental health, mental disorders, rehabilitation patients, patients in psychiatric rehabilitation, social benefits, subsistence, directions, social security, patient care relationship ja social support.

4 MIELENTERVEYS JA SEN HÄIRIÖT

Lääketieteen sanakirja määrittelee mielenterveyden inhimillisen olemassaolon tilaksi. Keskeisiä osa-alueita inhimillisessä olemassaolon tilassa ovat sopeutumis-, toiminta- ja ongelmanratkaisukyvyt, itsetunto, itsenäisyys sekä kyky tyydyttäviin ihmissuhteisiin ja virkistäytymiseen. (Duodecim, n.d.) Maailman terveysjärjestö WHO:n mukaan mielenterveys on muutakin, kuin vain mielen-terveyden häiriöiden puuttumista. Se on henkinen tila, jossa ihminen selviää elämän stressitilanteista, osaa hyödyntää kykyjään, on oppimis- ja työkykyinen ja on osallinen yhteisössään. (World Health Organisation, 2022.)

Mielenterveys on voimavara, joka on ihmisen hyvinvoinnin perusta. Mielenterveyttä määrittävät yksilölliset tekijät sekä kokemukset, vuorovaikutus ja sosiaalinen tuki, kulttuuriset arvot sekä yhteiskunnalliset resurssit ja rakenteet. Ihminen voi sairastua mielenterveyshäiriöön, jos mielenterveyden tasapaino häiriintyy. (Hämäläinen ym., 2017, s.18.) Monet mielen oireet kuuluvat ajoittain tavalliseen elämään. Siinä vaiheessa, kun tunteet, ajatukset, mieliala ja käytös rajoittavat huomattavasti elämää, voidaan ajatella olevan kyse mielenterveyden häiriöstä. (Lääkärikirja Duodecim, 2022.)

Erilaisia mielenterveydenhäiriöitä on todella paljon. Ahdistus on ihmiselle normaali tunne. Heikentäessään ihmisen toiminta- tai vuorovaikutuskykyä se voi kuitenkin olla psykiatrisen sairauden oire. Lähes kaikissa psykiatrisissa sairauksissa voi yhtenä oireena ilmetä ahdistus. Ahdistus voi kohdistua tiettyihin tilanteisiin tai kohteisiin, kuten sosiaalisiin tilanteisiin tai julkisiin paikkoihin. Päihteiden käytössä, päihderiippuvuudessa ja alkoholismissa ahdistus on sekä syy että seuraus. Äkillinen, voimakas pelko- tai ahdistuskohtaus, johon liittyy fyysisiä oireita, kuten sydämentykyystä, hikoilua tai vapinaa, kutsutaan paniikkikohtaukseksi. Yksittäin esiintyessään ne ovat yleisiä. Varsinaisessa paniikkihäiriössä kohtaukset toistuvat ja ainakin osa niistä on tullut yllätyksenä. (Lääkärikirja Duodecim, 2022.)

Erityisen järkyttävä tapahtuma voi aiheuttaa ihmiselle akuutin stressireaktion. Jos stressireaktion oireet jatkuvat yli kuukauden, voidaan sitä pitää traumaperäisenä stressihäiriönä. Elämäntilanteet voivat vaikuttaa mielenterveyteen hyvinkin monimuotoisesti; masentuneisuus, käytösongelmat, ahdistuneisuus, impulsiivisuus ja tunnereaktiot. Yleensä psyykkisesti kuormittavan tilanteen aiheuttamat oireet helpottavat suhteellisen nopeasti sen jälkeen, kun tilanne on korjaantunut. (Lääkärikirja Duodecim, 2022.)

Syömishäiriöt kuuluvat myös mielenterveyden häiriöihin. Niissä henkilön toimintakykyyn merkittävää haittaa aiheuttavat vääristynyt suhde kehonkuvaan, syömiseen sekä liikkumiseen. Syömishäiriössä syömiseen ja liikkumiseen liittyvät ajatukset hallitsevat ihmisen arkea. Syömishäiriöitä ovat mm. anoreksia nervosa, bulimia nervosa ja ahmintahäiriö. (Lääkärikirja Duodecim, 2022.)

4.1 Masennus

Masennus on sanana käytössä sekä yleis- että ammattikielessä ja tämä aiheuttaakin helposti sekaannusta (Rovasalo, 2022). Arkikielessä masennuksella tarkoitetaan usein lähes jokaiselle tuttua mielentilaa, joka menee nopeasti ohi. Esim. pettymys tai ero voi aiheuttaa mielentilan, jossa on masennuksen tunnetta. Siitä ei ole kuitenkaan haittaa normaalissa arkielämässä. (Marttunen & Karlsson, 2013, s.41.) Masennus on yleinen mielenterveydenhäiriö, joka ilmenee ajattelussa, tunne-elämässä, toimintakyvyssä ja kehon toimintojen muutoksina. Masennus on pitkittyessään uhka työkyvylle. Vaikeassa masennustilassa oireita on runsaasti ja arkielämässä selviytyminen on uhattuna. Sairaalahoitoonkin joudutaan toisinaan turvautumaan vakavissa masennustiloissa. Aktiivisia itsetuho-suunnitelmia esiintyy yleensä vakavissa masennustiloissa, vaikka itsetuhoisia ajatuksia voi esiintyä myös lievässä masennuksessa. Itsemurhayritykseen ryhtyminen tulkitaan yleensä psykoottiseksi masennukseksi. Psykoottisessa masennuksessa voi ilmetä mm. todellisuudesta irronneita itsesyytöksiä ja muita harhaluuloja. Vaikeimmillaan siihen voi liittyä myös aistiharhoja, jotka ovat yleisiä skitsofreniassa. (Rovasalo, 2022.)

4.2 Psykoosi ja skitsofrenia

Kun ihmisen todellisuudentaju on vakavasti häiriintynyt, on kyseessä psykoosi. Tavallisimmin se ilmenee harhaluuloina ja aistiharhoina. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2023.) Henkilön todellisuudentaju on heikentynyt, eikä hän erota mikä on totta ja mikä ei. Vainotuksi joutuminen, jumalharha tai erityisen tärkeäksi itsensä tunteminen ovat tällaisia harhaluuloja. Vaikka henkilöllä ei olisi-kaan harha-aistimuksia tai harhaluuloja, mutta puhe ja käytös ovat hyvin eriskummallista tai outoa, voidaan hänen käytöksensä määritellä psykoottiseksi. (Lääkärikirja Duodecim, 2022.)

Yleisin psykooseiksi luokitelluista sairaustiloista on skitsofrenia. Skitsofrenia voi alkaa jo lapsena tai murrosiässä, mutta yleisintä sen puhkeaminen on nuorella aikuisiällä. Skitsofrenian oirekuva on todella monimuotoinen. Diagnoosia varten henkilöllä on pitänyt olla vähintään kuukauden ajan kaksi seuraavista oireista; harhaluulot, aistiharhat, hajanainen puhe, negatiiviset eli puutosoireet, kuten tunneilmaisujen selvä latistuminen, outo tai hajanainen käytös tai selvä motorinen kiihtyneisyys tai jäykkyys. Lisäksi sosiaalisen toimintakyvyn on pitänyt alentua merkittävästi ja yhtäjaksoisesti vähintään useiden kuukausien ajan. Vakavimmillaan skitsofrenia voi johtaa sellaiseen oirekuvaan, jolloin henkilö on vaaraksi itselleen tai muille. Tällöin hänet on määrättävä tahdosta riippumattomaan psykiatriseen sairaalahoitoon. (Rovasalo, 2021b.)

4.3 Dissosiaatiohäiriö

Normaalisti ihmisen ajattelu, toiminta, tunteet, muisti ja identiteetti toimivat suhteessa toisiinsa saumattomasti. Dissosiaatiosta puhutaan, kun näiden rakenteiden välille syntyy katkoksia. Dissosiatiiivisistä häiriöistä puhutaan silloin, kun oireet säilyvät pitkään ja aiheuttavat haittaa. Traumaattisen tapahtuman jälkeen ihmisellä saattaa olla vaikeuksia palauttaa tapahtumia mieleensä, vaikka muuten muisti toimisi hyvin. Tällöin kyse dissosiatiiivisesta muistinmenetyksestä. Dissosiatiiivinen identiteettihäiriö ja depersonalisaatiohäiriö ovat harvinaisempia. Dissosiatiiivisessä identiteettihäiriössä ei ole kahta erillistä persoonallisuutta. Siinä ihmisen persoonallisuus on pilkkoutunut rikki ja kaksi

persoonallisuuden aluetta vaihtelevat äkillisestikin. Ilmiö sekoitetaan usein muihin häiriöihin, kuten skitsofreniaan. Ihmisen kokiessa itsensä koko ajan epätodelliseksi puhutaan depersonalisaatiohäiriöstä. Lyhytkestoisesti se voi esiintyä esim. unen ja valveen rajamailla tai päihtymystilassa. (Rovasalo, 2021a.)

4.4 Persoonallisuushäiriöt

Lääketieteen terminä persoonallisuushäiriöllä tarkoitetaan luonnehäiriötä, jolle ominaista on jo lapsuudesta, nuoruudesta tai varhaisaikuisuudesta luonteen- ja käyttäytymispiirteet, jotka aiheuttavat kärsimystä tai heikentävät suoriutumista. Persoonallisuushäiriöt eivät ole sama asia kuin persoonallisuuden muutos. Persoonallisuuden muutokset ilmenevät myöhemmällä aikuisiällä ja ovat usein seurausta muusta psyykkisestä sairaudesta, aivovammasta, muusta sairaudesta tai pitkittyneestä stressistä. Persoonallisuushäiriö on kehityksellinen tila, jossa ongelmana voi olla tapa havainnoida tai tulkita omia tai muiden tunteita ja ajatuksia, vuorovaikutuskyvyn heikkous, alttius harkitsemattomaan käyttäytymiseen tai tunneilmaisujen voimakkuus tai häilyvyys. (Huttunen, 2018.)

Persoonallisuushäiriöt jaetaan nykyään kolmeen ryhmään, joilla on omat erityispiirteensä. Käytöksen erikoisuus tai outous on ominaista epäluuloiselle, eristäytyvälle tai psykoosityypiselle persoonallisuushäiriölle. Epäsosiaalisessa, epävakaassa, narsistisessa ja huomionhakuisessa persoonallisuushäiriössä ovat ominaista epävakaa, emotionaalinen ja huomionhakuinen käytös. Ahdistuneisuus ja pelko taas nousevat esiin tyypillisesti pakko-oireisessa, estyneessä ja riippuvaisessa persoonallisuushäiriössä. (Huttunen, 2018.) Persoonallisuushäiriöistä kärsivät eivät useinkaan tiedosta oman käytöksensä haitallisuutta ja harvoin hakevat hoitoa persoonallisuushäiriöönsä. Hoitoon haudutaan usein siihen liittyvän vaikean elämäntilanteen, kriisitilanteen, masennuksen tai ahdistuksen myötä. Potilaan oma halu muuttaa käytöstään on erittäin tärkeää hoidon onnistumisen kannalta. (Mieli ry, 2021.)

5 MIELENTERVEYSKUNTOUTUJA JA -KUNTOUTUS

Mielenterveyskuntoutuja on henkilö, joka tarvitsee kuntouttavia palveluja mielenterveydenhäiriön vuoksi. Hän voi tarvita apua myös asumisensa järjestelyissä. Kuntoutuja asettaa omalle elämälleen tavoitteet, joihin kuntoutumisella pyritään. Tavoitteena on myös lisätä kuntoutujan kykyä toimia omassa elämässään mielekkäässä ympäristössä. Kuntoutujan itseensä kohdistamia odotuksia, tunteita ja ajatuksia sekä toimintatapoja muutetaan suotuisemmiksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2007.)

Kuntoutuksen tarve, määrä ja muoto vaihtelevat paljon niin yksilöllisesti kuin sairauskohtaisestikin. Joissakin tapauksissa tuen tarve on elinikäinen ja toisinaan vain tiettyyn vaiheeseen liittyvää. Koska useat mielenterveydenhäiriöt puhkeavat nuorena tai varhaisaikuisuudessa, saattavat monet aikuistumisen kehitystehtävät jäädä kesken. Nuorten mielenterveyspotilaiden kuntoutuksen tarve onkin yleensä monimuotoista ja pitkäkestoista. Tavoitteena on tukea nuorta aikuistumisprosessissa muiden tavoitteiden ohella. Toisinaan kehityksen tukeminen on nuoren mielenterveyskuntoutujan prosessissa pääasiallinen tavoite ja vasta toissijaisesti tähdätään opiskelu- tai työkykyyn. (Tuulio-Henriksson, 2013, s. 147–148.) Mielenterveyskuntoutuksessa ammattihenkilöt toimivat kuntoutujan kumppaneina, jotka tukevat, motivoivat ja rohkaisevat tavoitteiden asettamisessa ja toteuttamisessa. Mielenterveyskuntoutuksessa on tärkeää huomioida ne elämän osa-alueet, jotka tukevat mielenterveyttä. Tällaisia osa-alueita ovat mm. perhe, opiskelu, työ ja ihmissuhteet. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2007, s. 13.)

Toipumisorientaatio on yleistynyt mielenterveys- ja päihdekuntoutuksen viitekehyksenä. Se on käytössä myös Attendo Rauman Aallossa ja koko Satakunnan hyvinvointialueen mielenterveys- ja päihdepalveluissa. Toipumisorientaatioissa toipuminen ei tarkoita paluuta "terveeseen" tilaan, vaan prosessia ja muutosta. Siinä kuntoutuja on itse aktiivinen toimija, joka sairaudestaan huolimatta pystyy elämään omasta mielestään mielekästä elämää. Toipumisorientaatioissa keskiössä ei ole diagnoosi ja sairauden paraneminen, vaan ihmisen

arvokas kohtaaminen ja yksilöllisen toipumispolun löytäminen kuntoutujan omia vahvuuksia tukien. (Raivio & Raivio, 2020, s. 14–15.)

6 YMPÄRIVUOROKAUTINEN PALVELUASUMINEN

Vuoden 2021 lopussa ympärivuorokautisessa psykiatrisessa kuntoutuskohtissa asui kahdeksan ihmistä jokaista 10 000:ta Suomen asukasta kohden (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2022 c). Suomen asukaslukuun (Tilastokeskus, 2022) suhteutettuna se tarkoittaa, että noin 4440 ihmistä asui mielenterveyskuntoutujille tarkoitetussa ympärivuorokautisessa palveluasumisessa vuoden 2021 lopussa. Sosiaalihuoltolain mukaan asumispalvelut ovat sosiaalipalvelu, jotka hyvinvointialueen on huolehdittava järjestettäväksi. Jos henkilö tarvitsee erityisistä syistä tukea asunnon tai asumisensa järjestämisessä, annetaan hänelle asumispalveluja. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 11 §, 14 §.)

Ympäri vuorokautinen palveluasuminen on sosiaalipalvelu, jossa sosiaalihuollon asiakkaalle järjestetään palveluasunto ja palvelut ympärivuorokautisen hoidon ja huolenpidon tarpeeseen (Terveiden- ja hyvinvoinninlaitos, 2022a). Ympäri vuorokautisen palveluasumisen asiakkailla on vaikeita toimintarajoitteita, joiden vuoksi he tarvitsevat jatkuvaa hoivaa ja huolenpitoa. He tarvitsevat myös ympärivuorokautista tukea. Yksikön henkilöstössä on AMK- tai opistotasoisien tutkinnon (esim. sosiaaliohjaaja tai sairaanhoitaja) suorittaneita sekä toisen asteen tutkinnon suorittaneita (lähihoitaja tai mielenterveysohjaaja). Yksikön vastaavalla henkilöllä on vähintään AMK- tai opistotasoinen sosiaali- ja terveydenhuollon tutkinto. Kuntoutujien tarpeen mukaan yksikössä on vähintään 0,4–0,8 työntekijää kuntoutujaa kohden. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2007, s. 20.)

Ympäri vuorokautisessa palveluasumisessa kuntoutujaa avustetaan päivittäisissä toiminnoissa ja harjoitellaan itsenäistä raha-asioiden hoitoa ja päätöksentekoa. Asuminen on yhteisöllistä asumista ja siinä harjoitellaan myös

sosiaalista kanssakäymistä ja mielekästä vapaa-ajan viettoa. Tavoitteena on oppia vastuullinen, toiset ihmiset huomioon ottava eläminen yhteiskunnassa. Ympäri vuorokautiseen palveluasumiseen sisältyy myös asukkaan tarvitsemat peseytymis-, siivous-, ateriat- ja vaatehuoltopalvelut sekä osallisuutta ja sosiaalisuutta lisäävät palvelut (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2022). Asiakkaan yksityisyyttä ja oikeutta osallistua on kunnioitettava asumispalvelujen toteuttamisessa. Asiakkaan tarvitsemien kuntoutus- ja terveydenhuollon palveluiden saamisesta on myös huolehdittava. (Sosiaalihuoltolaki, 1301/2014, 21 c §.)

6.1 Attendo Rauman Aalto

Attendo Rauman Aalto tarjoaa asumis- ja kuntoutumispalveluita 18–30-vuotiaille mielenterveys- ja päihdekuntoutujille. Asiakaspaikkoja on yhteensä 16. Yksikössä jokaiselle asukkaalle on oma kylpyhuoneella varustettu huone. (Attendo, n.d.b). Henkilökuntaa on paikalla ympäri vuorokauden ohjaamassa ja tukemassa asukkaitaan jokaisen yksilöllisen tarpeen mukaan. Lisäksi yksikkö tarjoaa tukipalveluita omaan asuntoon muuttaneille asiakkaille. Yksikössä ohjaus toteutetaan yksilöllisesti sovellettuna kohti asukkaan kanssa yhdessä luotuja tavoitteita. Tavoitteena on tukea asukkaan oma-aloitteisuutta, jotta asteittainen eteneminen kohti itsenäisempää elämää on mahdollista. Yksikön henkilöstömitoitus on 0,5 työntekijää asiakasta kohden. Yksikön johtajana toimivan sairaanhoitajan lisäksi siellä työskentelee kaksi sairaanhoitajaa, kuusi lähihoitajaa, kokki ja palvelukotiavustaja. (Hiljanen, 2023, s. 2–3, 11.)

6.2 Omaohjaaja

Jokaiselle asukkaalle nimetään kaksi omaohjaajaa, jotka yhdessä asukkaan ja tilaajan kanssa tekevät yksilöllisen toteuttamissuunnitelman palvelutarpeen arvioinnin pohjalta. RAI- ja BDI-mittareita voidaan käyttää palvelutarpeen arvioinnin tukena. Havainnoimalla ja keskustelemalla asiakkaan ja läheisten kanssa tuntemuksista ja ajatuksista omaohjaaja seuraa asukkaan sopeutumista yksikköön. Omaohjaaja antaa vähintään viikoittain aikaa asukkaalle ja

kirjaa toteuttamissuunnitelmaan muutokset asiakkaan voinnissa ja toimintakyvyssä. Omaohjaaja tiedottaa muulle henkilöstölle näistä muutoksista viikoittaisissa palavereissa. (Hiljanen, 2023, s. 2–3, 9.)

Monien muiden tehtävien lisäksi omaohjaajan on selvitettävä asukkaan taloudellinen tilanne. Jos asukkaalla on edunvalvoja, niin häneen ollaan yhteydessä. Muuton jälkeen on huolehdittava myös esim. asumistuen ja korotetun hoitotuen hakemisesta. Tarvittaessa asukas voi tehdä valtakirjan Kela-asiointia varten, mutta pääasiassa pyritään tukemaan asukasta omatoimiseen asiointiin. (Attendo, n.d.a). Omaan arkeen osallistuminen on tärkeä osa kuntoutumista ja siinä tukeminen on omaohjaajien tärkeimpiä tehtäviä. Attendo Rauman Aallossa omaohjaajan tehtäväkuvaan ja vastuualueisiin perehdytetään perehdytyslomakkeella ja VALO-alustalta löytyvällä materiaalilla. (Hiljanen, 2023, s.9,12.)

7 SOSIAALITURVA

Sosiaaliturva koostuu toimeentuloa turvaavista rahallisista etuuksista ja erilaisista palveluista. Sosiaaliturvan toimeenpanosta huolehtiminen jakautuu useille eri tahoille; Kansaneläkelaitos, hyvinvointialueet, eläke- ja muut vakuutuslaitokset sekä työttömyyskassat. (Kansaneläkelaitos, 2022a.) Sosiaaliturvan toimeenpanokaavio on monimutkainen ja sosiaaliturvaa tarvitseva joutuu usein asioimaan useiden viranomaisten kanssa (Sosiaaliturvakomitean hallintojaosto, 2022, s. 17–18).

Siitä osasta sosiaaliturvaa, jolla on tarkoitus taata henkilön toimeentulo, puhutaan toimeentuloturvana (Sanastokeskus TSK, 2021, s. 23). Syyperusteiset sosiaalietuudet muodostavat suomalaisten toimeentuloturvan perustan. Syyperustaiset etuudet vastaavat johonkin tunnistettavaan tuen tarpeeseen. Tällaisia ovat mm. sairastuminen, työkyvyttömyys, lapsen saaminen tai vanhuus. Asumis- ja toimeentulotuki täydentävät perusturvaa. (Nortio, 2021.)

Taulukossa 1. on eriteltynä ne toimeentuloa turvaavat tuet, joita nuori mielen-terveyskuntoutuja voi ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaana saada. Etuudet on jaettu syyperustein; työkyvyttömyys, työttömyys, asuminen, lisääntynyt ohjauksen ja avun tarve sekä toimeentulo.

Taulukko 1. Nuoren mielen-terveyskuntoutujan toimeentuloa turvaavat etuudet

Syy	Etuus	Mikä?	Maksaja
Työkyvyttömyys	Sairauspäiväraha	- osittain tai kokonaan estynyt teke- mään työtään - maksetaan enintään 300 arkipäi- vää	Kela
	Kuntoutustuki	- työkyvyttömyys yli 300 arkipäivää - määräaikainen työkyvyttömyys- eläke	Kela/ työeläkelaitos
	Työkyvyttömyyseläke	toistaiseksi jatkuva etuus	Kela/ työeläkelaitos
Työttömyys	Peruspäiväraha	- työssäoloehdon täyttävälle työttö- mälle työnhakijalle - maksetaan enintään 400 päivän ajan	Kela
	Ansiopäiväraha	- työnhakijalle, joka on työttömyys- kassan jäsen ja täyttää työssä- oloehdon - maksetaan enintään 500 päivän ajalta.	Työttömyys- kassa
	Työmarkkinatuki	- työnhakijalle, joka ei täytä työssä- olohtoa tai jonka päivärahan enimmäismäärä on täyttynyt - kestoa ei ole rajoitettu.	Kela
Asuminen	Yleinen asumistuki	- tulojen mukaan myönnettävä tuki - korkeintaan 80 % asumismenoista, joille määrätty yläraja	Kela
	Eläkkeensaajan asumistuki	eläkkeensaajalle myönnettävä tuki asumismenoihin	Kela
Lisääntynyt avun ja ohjauksen tarve	Vammaistuki	- yli 16-vuotiaalle - toimintakyky on heikentynyt vam- man tai sairauden vuoksi yli vuo- den ajalta - tuen tarve ja määrä arvioidaan yk- silökohtaisesti	Kela

	Eläkkeensaajan hoitotuki	• eläkkeensaajalle, jonka toimintakyky on laskenut yli vuoden ajalta lääkärin toteaman sairauden tai vamman vuoksi • tuki jaettu kolmeen tasoon; perushoitotuki, korotettu hoitotuki ja ylin hoitotuki • tasoon vaikuttavat asiakkaan tarvitsema avun, valvonnan ja silmäläpidon määrä	Kela
Toimeentulo	Perustoimeentulotuki	• viimesijainen etuus • turvataan ihmisarvoisen elämän kannalta välttämätön toimeentulo • oikeus tukeen lasketaan tuloista, menoista ja varoista.	Kela
	Täydentävä toimeentulotuki	• sosiaalityön myöntämä tuki erityisistä syistä johtuviin menoihin • vaatii perustoimeentulotuen päätöksen myönnettäessä	Hyvinvointialue
	Ehkäisevä toimeentulotuki	• sosiaalityön harkinnanvaraisesti myöntämä etuus • voidaan myöntää mm. asumisen turvaamiseksi, taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä tai ylivelkaantumisesta johtuvien haittojen lieventämiseksi	Hyvinvointialue

7.1 Työkyvyttömyys

Työkyvyttömyys on Kelan terminologisen sanaston mukaan sairauden tai vamman aiheuttamaa työkyvyn laskua niin, ettei henkilö kykene tekemään työtään joko väliaikaisesti tai pysyvästi. Eri etuuksia koskevissa lainsäädännöissä on työkyvyttömyyden käsite määritelty eri näkökulmista. (Sanastokeskus TSK, 2021, s. 47.) Opinnäytetyössäni työkyvyttömyydellä tarkoitetaan sairauden aiheuttamaa työkyvyn alenemista.

Jos henkilö on sairauden vuoksi estynyt tekemään työtään osittain tai kokonaan, voidaan hänelle maksaa *sairauspäivärahaa*. Sairauspäivärahaa saadakseen henkilön on oltava 16–67-vuotias ja hänen on esitettävä hyväksyttävä lääkärintodistus, -lausunto tai vastaava selitys. (Sanastokeskus TSK, 2021.)

Sairauspäivärahaa maksetaan enintään 300 arkipäivää eli noin vuoden ajalta. Yli 60 arkipäivää kestäessään työkyvyttömyydestä tarvitaan B-lääkärintu-
sunto. (Kansaneläkelaitos, 2023.)

Kun työkyvyttömyys on kestänyt yli 300 arkipäivää, henkilö voi saada kuntou-
tustukea tai työkyvyttömyyseläkettä. *Kuntoutustuki* on määräaikainen etuus,
joka yleensä edeltää työkyvyttömyyseläkettä. *Työkyvyttömyyseläke* on tois-
taiseksi jatkuva. Työkyvyttömyyseläkettä ja kuntoutustukea voivat maksaa työ-
eläkelaitos tai Kela tai molemmat. Kun maksajana on työeläkelaitos, on etuu-
den nimi *työeläke*. Jos työeläkettä ei ole kertynyt lainkaan tai se on jäänyt pie-
neksi, voi Kelasta saada työkyvyttömyyseläkettä ja silloin etuuden nimi on *kan-
saneläke*. (Kansaneläkelaitos, 2023c.)

Työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea on haettava erikseen, jos sairaus-
päivärahan päättyessä ei ole kuntoutunut työkykyiseksi. Hakemuksen käsitte-
lyyn menee keskimäärin 2–3 kuukautta. Hakemukseen on liitettävä aina B-
lausunto hoitavalta lääkäriltä tai muu terveydentilaa kuvaava selvitys. Hoitota-
hon laatimaa hoito- tai kuntoutussuunnitelmaa tarvitaan myös asian ratkaise-
miseen. (Kansaneläkelaitos, 2023b.)

7.2 Työttömyys

Työttömyysetuus on etuus, johon on oikeutettu työtön työnhakija. Se on työt-
tömyysajan toimeentuloturva ja sillä pyritään edistämään työttömän pääsyä tai
paluuta työmarkkinoille. Työttömyyspäiväraha ja työmarkkinatuki ovat työttö-
myysetuuksia. (Sanastokeskus TSK, 2021, s. 375.) Työttömyysetuutta saa-
dakseen, on henkilön ilmoitauduttava työttömäksi työnhakijaksi. Työttö-
myysetuuksiin liittyy myös työssäoloehto. Työssäoloehto täyttyy, jos on ollut
edellisten 28 kuukauden aikana töissä vähintään 26 viikkoa (n. 6kk) ja on saa-
nut vähintään työehtosopimuksen mukaista palkkaa. Viikkotyöajan on pitänyt
olla vähintään 18 tuntia. (Kansaneläkelaitos, 2023f.)

Työmarkkinatuki on etuus, jota maksetaan työttömälle työnhakijalle ja sillä turvataan toimeentulo työtä hakiessa. Etuus on tarkoitettu niille työttömille työnhakijoille, joiden työssäoloehto ei täyty tai jotka ovat saaneet jo enimmäisajan peruspäivärahaa tai ansiosidonnaista päivärahaa. Työmarkkinatuen kesto ei ole rajoitettu. (Kansaneläkelaitos, 2023d.) *Ansiosidonnainen päiväraha* on työttömyyskassojen maksama etuus. Siihen on oikeutettu henkilö, joka on ilmoittautunut Te-palveluihin työttömäksi työnhakijaksi, on työttömyyskassan jäsen, hakee kokoaikatyötä ja täyttää em. työssäoloehdon. (TYJ, n.d.) Kelan maksamaa *peruspäivärahaa* voi saada, jos on ollut työelämässä, täyttää työssäoloehdon, eikä kuulu työttömyyskassaan (Kansaneläkelaitos, 2023f).

7.3 Lisääntynyt ohjauksen ja avun tarve

Vammaistuki on tarkoitettu yli 16-vuotiaille henkilöille, joiden toimintakyky on laskenut yli vuoden ajan vamman tai sairauden vuoksi. Henkilö ei kykene suoriutumaan arjen toiminnoista ilman ohjausta, tukea tai apua. Avun tarve voi olla esim. peseytymisessä, pukeutumisessa, kommunikoinnissa tai patistelun tarvetta arjen toiminnoissa. Vammaistuen tarve ja määrä arvioidaan Kelassa aina yksilökohtaisesti. Jos avun tarve on ainoastaan asiointissa ja kotitöissä, ei tukea myönnetä. (Kansaneläkelaitos, 2023b)

Jos henkilö on kokopäiväisesti eläkkeellä ja hänen toimintakykynsä on laskenut lääkärin toteaman vamman tai sairauden vuoksi yli vuoden ajalta ja hän tarvitsee sen vuoksi apua tai ohjausta, on hän oikeutettu *eläkkeensaajan hoitotukeen*. Pelkästään toimintakyvyn heikkeneminen ei oikeuta tukeen. Eläkkeensaajan hoitotuki on porrastettu kolmeen tasoon. Kelassa arvioidaan hakemuksen perusteella asiakkaan avun tarve ja määrä. Ohjauksen, valvonnan ja avun tarpeen määrä vaikuttavat siihen, myönnetäänkö eläkkeensaajan hoitotuki perustasoisena, korotettuna vai ylimpänä hoitotukena. (Kansaneläkelaitos, 2023a.)

7.4 Asuminen

Yleinen asumistuki on tarkoitettu pienituloisille henkilöille/perheille asumismenojen maksamiseen. Sitä voi saada korkeintaan 80 % asumismenoista. Asumismenoilla on enimmäismäärä, joiden perusteella tukea voi saada. Yleistä asumistukea voi saada vuokraan tai vastikkeeseen. Tuen määrään vaikuttavat ruokakunnan kaikkien jäsenten tulot. Yleinen asumistuki myönnetään yleensä toistaiseksi voimassa olevana ja sen määrä tarkistetaan vuosittain. (Kansaneläkelaitos, 2023h.) Ympäri vuorokautisen palveluasumisen asiakas, joka saa sairauspäivärahaa tai työttömyysetuutta on oikeutettu yleiseen asumistukeen.

Eläkkeensaajan asumistuki on nimensä mukaisesti tarkoitettu eläkettä saaville, pienituloisille henkilöille asumiskustannusten maksamiseen. Tuki myönnetään toistaiseksi voimassa olevana ja se tarkistetaan vähintään kahden vuoden välein. Osatyökyvyttömyyseläke ei oikeuta eläkkeensaajan asumistukeen, vaan silloin haetaan yleistä asumistukea. (Kansaneläkelaitos, 2023e.)

7.5 Toimeentulo

Suomen perustuslaissa taataan jokaiselle oikeus perustoimeentuloon mm. työttömyyden, työkyvyttömyyden tai sairauden vuoksi. Laki määrittelee, että jokaisella on oikeus ihmisarvoisen elämän tuomaan turvaan. Jollei henkilö kykene itse sitä hankkimaan, on hänellä oikeus välttämättömään toimeentuloon. (Suomen Perustuslaki, 731/1999, 19 §.) Toimeentulotuki on viimesijainen tuki. Sillä turvataan henkilön toimeentulo ja edistetään itsenäistä selviytymistä. Ihmisarvoisen elämän kannalta välttämätön toimeentulo turvataan toimeentulotuen avulla. Itsestään ja toimeentulostaan pitää jokaisen huolehtia oman kykynsä mukaan. Jos kuitenkin tarvitsee tukea, eikä voi saada toimeentuloa työllä, yrittäjyydellä, muilla toimeentulotukea turvaavilla tuilla, muilla varoilla tai tuloilla, on henkilöllä oikeus toimeentulotukeen. (Laki Toimeentulotuesta 1412/1997, 1–3 §.)

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992, 7 c §) määrittelee, miten ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakasmaksu määräytyy.

Lain mukaan maksu saa olla maksimissaan 85 % asiakkaan kuukausituloista. Ympäri vuorokautisessa palveluasumisessa asiakkaalle on jätävä käyttövara vähintään 164 €/kk. Hyvinvointialue määrä maksun toistaiseksi, mutta se on tarkistettava mm. silloin, jos asiakkaan tulot muuttuvat. Toimeentulotukeen nähden ensisijaista on asiakasmaksun alentaminen tai sen perimättä jättäminen. (734/1992, 10j §, 11 §.)

Toimeentulotuki on tarkoitettu lyhytaikaiseksi tueksi, jolla autetaan tilapäisten vaikeuksien yli tai ehkäistään niiden syntymistä. Toimeentulotuki jakautuu kolmeen osaan; perus-, täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen. Perustoimeentulotukea haetaan Kelasta ja oikeus siihen lasketaan asiakkaan tuloista, varoista ja menoista. Pääsääntöisesti tuloiksi lasketaan kaikki hakijan tulot ja varat. (Kansaneläkelaitos, 2023c.)

Perustoimeentulotuki on tarkoitettu välttämättömiin päivittäisiin menoihin, joihin hakijan tulot ja varat eivät riitä. Perustoimeentulotuki koostuu kahdesta osasta. Perusosaan kuuluu yhtenä kokonaisuutena elämän välttämättömät menot, kuten ruoka, vaatteet, vähäiset terveydenhuoltomenot, puhelimen käyttö, pesu- ja puhdistusaineet, harrastus- ja virkistysmenot ja paikallisliikenteen menot. Näistä ei hakijan tarvitse erikseen toimittaa kuitteja, koska ne lasketaan perusosalla katettavaksi menoiksi. (Kansaneläkelaitos, 2023e.)

Perustoimeentulotuen toinen osa on perusmenot, joihin kohtuullisen suuruisina menoina otetaan huomioon mm. asumiskustannukset, välttämättömät muuttokustannukset ja vuokravakuudet, vähäistä suuremmat terveydenhuoltokulut, kuten terveystarkastusmaksut ja silmälasit ja tarpeellisten henkilötodistusten, oikeusasiakirjojen tai matkustusasiakirjojen hankintamenot. Näistä menoista on tarvittaessa esitettävä selvitys (vuokrasopimus, kuitti, lasku tms.) ja ne huomioidaan todellisen suuruisina, jollei niitä pidetä kohtuuttoman suurina kuluina. (Kansaneläkelaitos, 2023e.)

Hyvinvointialueen sosiaalitoimisto tekee päätökset täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta. Perustoimeentulotuen päätös tarvitaan, jotta voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea. Jos asiakkaalla on jo ko. kuukaudelle

tehtynä perustoimeentulotuen päätös, voi täydentävän toimeentulotukihakemuksen tehdä suoraan hyvinvointialueelle. Jos päätöstä ei ole, täytetään perustoimeentulotuenhakemus ja siihen merkitään pyyntö siirtää hakemus hyvinvointialueen käsiteltäväksi. *Täydentävää toimeentulotukea* voidaan myöntää, jos henkilöllä tai perheellä on erityisistä syistä johtuvia menoja. Pitkäaikainen tai vaikea sairaus, pitkäaikainen toimeentulotuen saaminen ja lasten harrastustoiminnan erityisiä tarpeita tai muita näihin verrattavissa olevia tarpeita tai olosuhteita voidaan pitää täydentävään toimeentulotukeen oikeuttavina erityisinä syinä. (Kansaneläkelaitos, 2023c; Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 7 c §.)

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää asumisen turvaamiseen, taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä tai ylivelkaantumisesta aiheutuvien haittojen lieventämiseen sekä toimenpiteisiin, joilla tuetaan tuen saajan aktivointia ja edistetään omatoimista suoriutumista. Ehkäisevää toimeentuloa voidaan myöntää erityisistä syistä myös poiketen laissa määritellyistä hakemista, laskelmasta, määräytymisestä ja määräytymisajasta. (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 8 §.)

8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA TUOTOS

Toiminnallinen opinnäytetyö on osa ammattikorkeakoulukulttuuria. Siinä tuotetaan työelämän tarpeisiin tuotos, jossa yhdistyy käytäntö ja teoria. Toiminnallinen opinnäytetyö kasvattaa tekijän asiantuntijuutta ja kehittämistaitoja. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on luoda kehittämistyön tuloksena tuotos, joka palvelee toimintaympäristön arjen käytäntöjä tai kohderyhmää. (Kostamo ym., 2022, s. 8–9.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä edetään kohti valmista tuotosta dialogisessa tai trialogisessa vuorovaikutuksessa tietyssä toimintaympäristössä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on mukana keskustelua, arviointia, palautteen

antaa ja vastaanottamista, uudelleen suuntautumista ja vertaistukea. (Salonen, 2013, s. 6.) Toiminnallinen opinnäyte voi edetä lineaarisesti tai spiraalimaisesti kohti tavoitettaan. Lineaarinen eteneminen vie työtä eteenpäin etukäteen suunniteltuna jatkumona. Spiraalimaisessa mallissa suunnitelmasta edetään toiminnan ja havainnoin kautta arviointiin/reflektointiin. Palautteenannon jälkeen lähtee uusi kehä suunnittelun kautta toimintaan jne. Konstruktivisessa mallissa ovat mukana sekä lineaarisen, että spiraalimallin vahvimmat osa-alueet sekä kehittämistoiminnan logiikka. (Salonen, 2013, s. 15–16.)

Koska opinnäytetyöni tulee työntekijöiden tueksi tärkeässä asiassa, olen jo alusta alkaen lähtenyt tekemään tuotosta dialogisessa vuorovaikutuksessa yksikön työntekijöiden kanssa ja Salosen (2013) konstruktivisen mallin mukaan edeten.

8.1 Luotettavuus ja eettisyys

Allekirjoitin sopimuksen opinnäytetyön tekemisestä työn tilaajan ja oppilaitoksen kanssa. Tiedonhankinnassa noudatin hyvää tieteellistä käytäntöä ja merkitsin lähdeviitteet toisten tutkimusta ja työtä kunnioittaen. (Varantola ym., 2012) Käsitteiden määrittelyssä ja teoriapohjan määrittelyssä käytin tarkkaa lähdekritiikkiä ja valitsin tieteellisesti luotettavia lähteitä.

Opinnäytetyössä käytettävät käsitteet tulee pohjata tutkittuun tietoon, kokemusperäiseen maailmaan tai teoreettisiin johtopäätöksiin. Oman toiminnan vaikutus on huomioitava, kun pohditaan tulosten, päätelmien ja tuotosten käytettävyyttä. (Vilkkä, 2021, s. 132.) Koska opinnäytetyöni tuotosta käytetään oppaana nuoren taloudellisen tilanteen turvaamisessa, on sen luotettavuuden ja oikeellisuuden varmistamiseen käytetty paljon aikaa. Oppaan teoreettisena pohjana on käytetty lakeja ja Kelan omia nettisivuja. Lisäksi oppaassa on linkit ajantasaisiin ohjeisiin kunkin etuuden kohdalla.

8.2 Oppaan suunnittelu

Työn suunnittelun aloitin kartoittamalla työntekijöiden toiveita ja tarpeita oppaan suhteen. Työntekijät toivoivat opasta, josta löytyisi helposti tieto, että milloin saa mitään etuutta, miten sitä haetaan ja mitä liitteitä tarvitaan. Osa toivoi tulostettua opasta, jota voisi selata asiakkaan kanssa rauhassa. Osa taas toivoi sähköistä opasta, josta löytyisi suorat linkit lomakkeille ja lisätietoihin. Kaikkien työntekijöiden toive oli, että opas olisi visuaalinen ja hyvin tiivistetty. Toiveena oli, että oppaasta löytyisi suoraan ohjeistus, että mitä tukea voidaan hakea esim. sairauslomalla olevalle tai sellaiselle, joka ei saa mitään etuutta tällä hetkellä. Myös toimeentulotuen sijoittuminen etuuksien kenttään haluttiin selkeästi esille.

Suunnitteluvaiheessa vertailin erilaisia graafisen suunnittelun ohjelmistoja ja sivuja oppaan toteutusta ajatellen. Päädyin käyttämään graafisen suunnitteluun tarkoitettua Canvaa (2023), koska se on helppokäyttöinen ja verkkotyökaluna helposti käytettävissä myös muualla kuin kotikoneella työskennellessä.

8.3 Oppaan toteutus

Opinnäytetyö koostuu teoriaosuudesta ja tuotoksesta, joka on tarkoitettu Attendo Rauman Aallon ohjaajien käyttöön. Oppaaseen (Liite 1.) on tiivistetty keskeiset etuudet ja niiden hakemiseen liittyvät lomakkeet ja liitteet, joita nuorten mielenterveyskuntoutujien ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaiden kanssa voidaan hakea. Siitä löytyvät sairauspäiväraha, kuntoutumistuki/työkyvyttömyyseläke, vammaistuki sekä työttömyysetuus. Lisäksi oppaasta löytyy em. tukiin liittyen yleinen asumistuki, eläkkeensaajan hoitotuki ja eläkkeensaajan asumistuki. Oppaassa on huomioitu myös asiakasmaksujen tulosidonnaisuus ja toimeentulotuen viimesijaisuus. Toimeentulotuesta on eritelty perus- ja täydentävä toimeentulotuki.

Pyrin tekemään oppaasta mahdollisimman yhdenmukaisen, selkeästi ryhmitellyn, mutta myös visuaalisesti houkuttelevan. Opas on koottu Canva-pohjalle mahdollisimman konkreettiseen ja ymmärrettävään muotoon. Eri etuuksia

käsittelevät sivut ovat eri värisillä pohjilla ja ns. hakemistosivulla on käytössä samat värit. Yhdenmukaisuutta lisäsin käyttämällä samaa fonttityyliä koko oppaan ajan. Fonttikokoa vaihdellen erotin otsikot leipätekstistä. Taustan pidin samantyyllisenä sivusta toiseen.

Opas on suunniteltu mahdollisimman helppolukuiseksi ja kutsuvaksi. Kannen kuva valikoitui käyttöön, koska se kuvastaa sitä risteystä, josta asiakkaan kanssa pitäisi lähteä liikkeelle. Oppaan lopussa on lähdeluettelo. Sähköisessä versiossa on käytössä suorat linkit eri lomakkeisiin ja lisätietoihin. Opas on tehty PDF-muotoon, jotta sen käyttö olisi helppoa sekä tietokoneella että puhelimella ja se olisi helposti lähetettävissä esim. asukkaalle luettavaksi. PDF-versio oppaasta löytyy Attendo Rauman Aallon tietojärjestelmästä, joka on kaikkien työntekijöiden käytettävissä. Opas on saatavilla myös tulostettuna versiona yksikön toimistosta.

8.4 Oppaan käyttöönotto ja palaute

Marraskuussa 2023 latasin oppaan Attendo Rauman Aallon tietojärjestelmään ja vein kaksi kappaletta tulostettuja oppaita yksikköön. Yksikön viikkopalaverissa esittelin oppaan, näytin mistä se tietojärjestelmästä löytyy ja miten oppaan rakenne toimii. Esittelyn yhteydessä kerroin etuuksista pääpiirteittäin ja näytin miten suorien linkkien kautta pääsee oikealle lomakkeelle ja mistä tarvittaessa löytyy lisätietoa.

Esittelyn jälkeen työntekijät saivat tutustua itsenäisesti oppaaseen ja tämän jälkeen he antoivat suullisesti palautetta siitä. Yksikön henkilöstö oli innostunut oppaasta. Kiitosta sai visuaalinen ilme, rakenteeltaan yhteneväiset sivut ja helppolukuisuus. Työntekijät uskovat oppaasta olevan iso apu jatkossa etuusasioita selvitettäessä. Erityisesti mainittiin tiedonhaun nopeutuminen ja muistutus asiakasmaksujen tulosidonnaisuudesta.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyön aihe ja oppaan tarve nousi suoraan loppukäyttäjiltä, joten motivaatio sen tekemiseen pysyi koko ajan hyvänä. Tarve tällaiselle oppaalle on noussut monessa muussakin työyhteisössä, kun opinnäytetyöni aihe on tullut esille keskusteluissa. Vaikka sosiaalietuudet olivat itselleni entuudestaan tuttuja, tuli opinnäytetyötä tehdessä vastaan paljon uutta ja kiinnostavaa tietoa. Varsinkin eri etuuksien väliset suhteet ja kriteerit aukesivat uudella tavalla. Opinnäytetyöstä on varmasti hyötyä jatkossa myös työelämässä, kun tietää mistä tarvittaessa löytää lisätietoa.

Oppaan koostaminen oli todella mielenkiintoista. Vaikka Canva-ohjelmisto on itselleni tuttu jo entuudestaan, tuli työn edetessä opittua uusia ominaisuuksia, joista on varmasti hyötyä myös tulevaisuuden työelämässä. Oppaan tekeminen opetti paljon siitä, miten loppukäyttäjien toiveet ja mielipiteet vaikuttavat lopputulokseen. Ensimmäisestä mustavalkoisesta luettelosta tultiin pitkä matka lopulliseen, visuaalisesti houkuttelevaan oppaaseen.

Opinnäytetyötä tehdessä mietin usein, että kuinka moni suomalainen tuskaillee sen kanssa, että mitä etuutta heidän pitäisi hakea ja mitä siihen tarvitaan? Paljonko etuuksia jää hakematta? Kuinka moni osaa ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi, jos sairaslomaa ei jatketa tai kuntoutustuki katkeaa? Miten asiakas saataisiin oikea-aikaisesti oikeiden etuuksien pariin? Itse saan kohta sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinnon suoritettua ja silti eri etuuksien hahmottaminen kokonaisuutena erilaisine sidonnaisuuksineen vaati todella paljon tiedonhakua, muistiinpanoja ja käsitekarttoja. Toivon, että tekemäni oppaan avulla Attendo Rauman Aallon asukkaat saavat oikeanlaista tukea ja ohjausta toimeentulon turvaamisessa muuten haastavassa elämäntilanteessa.

LÄHTEET

Attendo. Asiakaslähtöinen työskentely mt- ja päihdekuntoutujien palveluissa. Haettu 6.12.2022 osoitteesta <https://valo.attendo.fi/>

Attendo. Attendo Rauman Aalto. Haettu 26.9.2023 osoitteesta <https://www.attendo.fi/palvelumme/mielenterveys-ja-paihdepalvelut/yksikot-mielenterveys/rauma/attendo-raumanaalto/>

Canva. (2023). Haettu 10.11.2023 osoitteesta <https://www.canva.com/>

Duodecim. Lääketieteen termit. Teoksessa Terveysportti. Duodecim. Haettu 26.9.2023 osoitteesta <https://www.terveysportti.fi>

Hiljanen, L. (2023). Omaohjautuvuus suunnitelma. <https://www.attendo.fi/palvelumme/mielenterveys-ja-paihdepalvelut/yksikot-mielenterveys/rauma/attendo-raumanaalto/>

Huttunen, M. (2018). Persoonallisuushäiriöt. Teoksessa Lääkärikirja Duodecim. Duodecim Terveyskirjasto. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00407/persoonallisuushairiot>

Hämäläinen, K., Kanerva, A., Kuhanen, C., Schubert, C. & Seuri, T. (2017). Mielenterveyshoitotyö. Sanoma Pro Oy.

Kansalliskirjasto, Sanastokeskus TSK & Semanttisen laskennan tutkimusryhmä (SeCo). YSO - yleinen suomalainen antologia. Haettu 10.11.2023 osoitteesta <https://finto.fi/ysa/fi/>

Kansaneläkelaitos. (2022). Suomen sosiaaliturva. <https://www.kela.fi/suomen-sosiaaliturva>

Kansaneläkelaitos. (13.7.2023a). Eläkettä saavan hoitotuki. <https://www.kela.fi/elaketta-saavan-hoitotuki>

Kansaneläkelaitos. (18.7.2023b). 16 vuotta täyttäneen vammaistuki. <https://www.kela.fi/vammaistuki-aikuiselle>

Kansaneläkelaitos. (3.10.2023c). Sairauspäiväraha. Haettu 8.10.2023 osoitteesta <https://www.kela.fi/sairauspaivaraha>

Kansaneläkelaitos. (10.10.2023d). Näin haet kuntoutustukea tai työkyvyttömyyseläkettä. <https://www.kela.fi/kuntoutustuki-ja-tyokyvyttomyyselake-nain-haet>

Kansaneläkelaitos. (13.10.2023e). Eläkkeensaajan asumistuki. <https://www.kela.fi/elakkeensaajan-asumistuki>

Kansaneläkelaitos. (13.10.2023f). Mikä on työssäoloehto? <https://www.kela.fi/mika-on-tyossaoloehto>

Kansaneläkelaitos. (13.10.2023g). Työmarkkinatuki. <https://www.kela.fi/tyomarkkinatuki>

Kansaneläkelaitos. (13.10.2023h). Yleinen asumistuki. <https://www.kela.fi/yleinen-asumistuki>

Kansaneläkelaitos. (20.10.2023i). Toimeentulotuen kokonaisuus. <https://www.kela.fi/toimeentulotuki-kokonaisuus>

Kansaneläkelaitos. (23.10.2023j). Kuntoutustuki ja työkyvyttömyyseläke. <https://www.kela.fi/kuntoutustuki-ja-tyokyvyttomyyselake>

Kansaneläkelaitos. (31.10.2023k). Mihin menoihin voi perustoimeentulotukea saada? <https://www.kela.fi/toimeentulotuki-mihin-menoihin>

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilkkä, H. (2022). Kirjoita itsesi asiantuntijaksi: Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön | Ellibs Library. <https://www.ellibslibrary.com>

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992. Haettu 3.11.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920734>

Laki toimeentulotuesta 1412/1997. Haettu 3.11.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971412>

Lääkärikirja Duodecim. (2022). Mielenterveyden häiriöitä. Terveyskirjasto. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01313/mielenterveyden-hairioita?q=mielenterveys>

Marttunen, M. & Karlsson, L. (2013). Masennusoireilu ja masennustilat. Teoksessa M. Marttunen, T. Huurre, T. Strandholm & R. (toim.) Viialainen (toim.), Nuorten mielenterveyshäiriöt - Opas nuorten kanssa työskenteleville aikuisille: Vol. Opas 25 (s. 41–58). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-647-2>

Mieli ry. (2021). Persoonallisuushäiriöt. <https://mieli.fi/mielenterveys-koetuksella/persoonallisuushairiot/>

Nortio, J. (2021). Sosiaaliturvan peruskäsitteet osa 1: Mitä tarkoittaa vastikkeeton sosiaaliturva? Kehittyvä sosiaaliturva. <https://sosiaalivakuutus.fi/sosiaaliturvan-peruskasitteet-osa-1-mita-tarkoittaa-vastikkeeton-sosiaaliturva/>

Raivio, M. & Raivio, J. (2020). Toipuva mieli: opas toipumisorientaatioon. PS-Kustannus.

Rovasalo, A. (2021a). Dissosiaatiohäiriö. Lääkärikirja Duodecim. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00360/dissosiaatiohairiot>

Rovasalo, A. (2021b). Skitsofrenia. Lääkärikirja Duodecim. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00148/skitsofrenia>

Rovasalo, A. (2022). Masennustila eli depressio. Lääkärikirja Duodecim. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00389/masennustila-eli-depressio>

Salonen, K. (2013). Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön - Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>

Sanastokeskus TSK. (2021). Kelan terminologinen sanasto - etuuksiin liittyvät käsitteet (6. painos). Kansaneläkelaitos. <https://www.kela.fi/documents/20124/410399/kelan-terminologinen-sanasto-6laitos-web.pdf/cc303a5e-ca70-24f2-b7fb-a82844b9ccb4?t=1667306087753>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2007). Asumista ja kuntoutusta - Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja koskeva kehittämissuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja, 13. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2339-3>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. (2014). Haettu 26.9.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Sosiaaliturvakomitean hallintojaosto. (2022). Sosiaaliturvan monimutkaisuus: Sosiaaliturvakomitean ongelmaraportti - Valto. Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8436-3>

Suomen perustuslaki 731/1999, Pub. L. No. 731 (1999). Haettu 19.11.2022 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (29.11.2022). Sotkanet.fi - tilastotietoja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista. Psykiatrian kuntoutuskotien asiakkaat 31.12. (ympäri vuorokautinen) / 10 000 asukasta. Haettu 29.11.2022 osoitteesta https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/kaavio?indicator=s_byBAA=®ion=szaJsYpiQ8FAA==&year=sy5ztjbX0zUEAA==&gender=t&t=line

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (3.3.2022a). Asuminen - THL. Mielenterveyspalvelut. Haettu 29.11.2022 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyspalvelut/asuminen>

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (12.10.2022b). Sotesanasto. Sosiaalialan tiedonhallinnan sanasto. Haettu 29.11.2022 osoitteesta <https://sotesanas-tot.thl.fi/termed-publish-server/vocabulary/25b97b3a-1517-4499-92da-413b00a0ce5b/concept/9e27d926-7457-49bb-a796-af7fda49dff7>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2023). Psykoosit. <https://thl.fi/fi/web/mielen-terveys/mielenterveyshairiot/psykoosit>

Tilastokeskus. (29.11.2022). Tunnuslukuja väestöstä muuttujina Alue, Tiedot ja Vuosi. PxWeb. Tilastokeskuksen maksuttomat tietokannat. Haettu 29.11.2022 osoitteesta https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11ra.px/table/tableViewLayout1/

Tuulio-Henriksson, A. (2013). Mielenterveyden häiriöiden kuntoutus ja monitahoinen palvelujärjestelmä. Teoksessa U. Ashorn, I. Autti-Rämö, J. Lehto &

M. Rajavaara (toim.), Kuntoutus muuttuu - entä kuntoutusjärjestelmä? (s. 146–160). Kelan tutkimusosasto. <http://hdl.handle.net/10138/42325>

TYJ. Ehdot ja kesto. Haettu 11.11.2023 osoitteesta <https://www.tyj.fi/jos-jaat-tyottomaksi/ehdot-ja-kesto/>

Varantola, K., Launis, V., Helin, M., Spoof, S. K. & Jäppinen, S. (2012). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Vilkkä, H. (2021). Näin onnistut opinnäytetyössä - Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. PS-Kustannus.

World Health Organisation. (2022). Mental health. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>

LIITE 1: OPAS TUKIVIIDAKKON

Tämä opas on toiminnallisen opinnäytetyön tuotos.

Opas on tarkoitettu tukemaan omaohjaajien työtä
Attendo Rauman Aallon asukkaiden taloudellisen
tilanteen selvittelyssä/turvaamisessa.

Viimeiseltä sivulta löytyvät lähteet ja linkit tarkempien
tietojen saavuttamiseksi.

Sosionomi-opiskelija
Pirre Nakola
Satakunnan ammattikorkeakoulu
2023

Mitä etuutta asiakas saa tällä hetkellä?

Sairauspäiväraha

→ Sivun 5

Kuntoutustuki/
Työkyvyttömyyseläke

→ Sivun 6

Vammaistuki

→ Sivun 7

Työttömyysetuus

→ Sivun 8

Ei mitään

→ Sivun 9

Sairauspäiväraha

Perusasiat

Alle vuoden kestävään työkyvyttömyyteen. Työntekijä, työtön työnhakija sekä opiskelija voivat saada sairauspäivärahaa. Tuki on tuloperustainen. Kun 300 arkipäivää on täynnä, siirrytään kuntoutustuelle/työkyvyttömyyseläkkeelle.

Haku ja liitteet

Alle 60 päivää vaatii A-lääkärintodistuksen ja sen ylittävältä osalta vaaditaan B-lausunto. Haku OmaKellassa tai lomakkeella SV8.

Käsittelyaika

13 päivää hakemuksen saapumisesta. Ajantasainen käsittelyaika <https://www.kela.fi/kasittelyajat>

Asumistuki

Sairauspäivärahalla olevalle haetaan yleistä asumistukea. Sitä voi hakea kuukauden takautuvasti. Liitteeksi tarvitaan vuokrasopimus. Hakemus sähköisesti tai lomake AT1. Käsittelyaika ~21 päivää hakemuksesta

Hoitotuki

Alle vuoden kestänyt työkyvyttömyys ei oikeuta hoitotukeen.

Vammaistuki

Perusasiat

Vammaistukea voi saada henkilö, jonka vamma tai pitkäaikainen sairaus on heikentänyt toimintakykyä yli vuoden ajan eikä hän saa eläkettä tai muuta korvausta, jonka perusteella voisi saada eläkkeensaajan hoitotukea.

Haku ja liitteet

Haku OmaKelassa tai lomakkeella EV256. Liitteeksi C- tai B-lausunto, josta ilmenee hakemuksen ratkaisemisessa tarvittavat tiedot.

Käsittelyaika

~19 päivää hakemuksen saapumisesta. Ajantasainen käsittelyaika <https://www.kela.fi/kasittelyajat>

Asumistuki

Yleinen asumistuki. Sitä voi hakea kuukauden takautuvasti. Liitteeksi tarvitaan vuokrasopimus. Hakemus sähköisesti tai lomake AT1. Käsittelyaika ~21 päivää hakemuksista

Hoitotuki

Vammaistuki on hoitotuki.

Työttömyysetuus

Työmarkkinatuki

Työttömyysetuus, jota voi saada, jos tulee ensimmäistä kertaa työmarkkinoille, ei täytä työssäoloehtoja tai perus- tai ansiopäivärahan enimmäisaika on täyttynyt.

Haku ja liitteet

Ilmoittautuminen työttömäksi työnhakijaksi TE-palveluihin. OmaKelassa tai lomakkeella TTI.

Käsittelyaika

~17 päivää hakemuksen saapumisesta. Ajantasainen käsittelyaika <https://www.kela.fi/kasittelyajat>

Peruspäiväraha

Työttömyysetuus, jota voi saada, jos täyttää työssäoloehdon (työelämässä n. 6kk edellisten 28 kuukauden aikana, työaika yhteensä min. 18h/vko, palkka työsopimuksen mukainen)

Haku ja liitteet

Ilmoittautuminen työttömäksi työnhakijaksi TE-palveluihin. OmaKelassa tai lomakkeella TTI.

Käsittelyaika

~17 päivää hakemuksen saapumisesta. Ajantasainen käsittelyaika <https://www.kela.fi/kasittelyajat>

Jos asiakkaasi ei ole sairaslomalla, eikä saa mitään etuutta, niin auta ilmoittautumaan työttömäksi työnhakijaksi ja hakekaa työttömyysetuutta. Tämän jälkeen voitte selvittää mahdollista sairasloman tarvetta ja muita etuuksia.

Toimeentulotuki

Perustoimeentulotuki

Viimesijainen etuus. Kelan maksamaa. Ensin on haettava muut saatavilla olevat etuudet ja tarkistettava asiakasmaksu.

Haku ja liitteet

Hakeminen Omakelassa tai lomakkeella TOI. Liitteeksi tiliotteet kaikista koti- ja ulkomaan tileistä viim. 2 kk ajalta ja ne laskut ja kuitit, joihin haet perustoimeentulotukea

Käsittelyaika

~3 päivää hakemuksen saapumisesta. Ajantasainen käsittelyaika <https://www.kela.fi/kasittelyajat>

Täydentävä toimeentulotuki

Hyvinvointialueen sosiaalitoimiston myöntämä etuus. Voidaan myöntää erityisiin menoihin, joita perustoimeentulotuki ei kata ja joilla turvataan asiakkaan toimeentulo ja selviytyminen.

Haku ja liitteet

Aina tarvitaan päätös perustoimeentulotuesta. Jos on jo päätös perustoimeentulotuesta, tehdään hakemus suoraan sosiaalitoimeen ja liitteeksi laitetaan em. päätös. Jos päätöstä perustoimeentulotuesta ei vielä ole, haetaan sitä ja samalla voidaan hakea täydentävää toimeentulotukea ja liittää esim. silmälasien kustannusarvio hakemukseen. Lisätietoihin tällöin hyvä merkitä, että siirretään hyvinvointialueen käsittelyyn.

LÄHTEET JA LISÄTIETOA:

Eläkkeensaajan asumistuki <https://www.kela.fi/elakkeensaajan-asumistuki>

Eläkkeensaajan hoitotuki <https://www.kela.fi/hoitotuki-elakelaiselle>

Etuuksien käsittelyajat <https://www.kela.fi/kasittelyajat>

Kelan lomakkeet <https://www.kela.fi/lomakkeet>

Kuntoutustuki <https://www.kela.fi/tyokyvyttomyyselake-ja-kuntoutustuki>

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920734>

Peruspäiväraha <https://www.kela.fi/peruspaivaraha>

Sairauspäiväraha <https://www.kela.fi/sairauspaivaraha>

Toimeentulotuki <https://www.kela.fi/toimeentulotuki>

Työkyvyttömyyseläke <https://www.kela.fi/tyokyvyttomyyselake-ja-kuntoutustuki>

Työmarkkinatuki <https://www.kela.fi/tyomarkkinatuki>

Vammaistuki <https://www.kela.fi/vammaistuki-aikuiselle>

Yleinen asumistuki <https://www.kela.fi/yleinen-asumistuki>